

Wikipedia is een encyclopedie op internet die door de gebruikers zelf wordt samengesteld. Iedere gebruiker mag zelf materiaal (teksten, plaatjes, formules, e.d.) toevoegen. Andere gebruikers controleren de informatie op juistheid, vormgeving en brengen eventueel wijzigingen en aanvullingen aan. Geen enkele gebruiker is dus eigenaar van wat hij geschreven heeft. Men schrijft dus voor de Wikipedia-gemeenschap, waartoe we natuurlijk allen behoren.



Toen ik enige tijd terug het lemma Slide Rule in het Engelse deel van de encyclopedie bezocht, zag ik daar een lemma dat veel uitgebreider was beschreven dan het zeer summiere Nederlandse lemma. Onder het Engelse lemma vindt men veel historische informatie, informatie over de verschillende uitvoeringsvormen en een uitgebreide bespreking van de voor- en nadelen van de rekenliniaal ten opzichte van de elektronische rekenmachine. Er is veel minder informatie te vinden over de verschillende schalen van rekenlinialen en over het gebruik van die schalen. Ik ben begonnen met het uitbreiden van het lemma door het vermelden van historische details, het laten zien van verschillen tussen de meest gebruikte systemen en het beschrijven van de meest voorkomende schalen op rekenlinialen. Ik hoop dat lezers mijn fouten ontdekken en verbeteren, en bovendien zelf dit lemma uitbreiden.

Iedere lezer mag het lemma uitbreiden. Ligt daar geen taak voor onze vereniging? Toch een aardig idee als u op een verloren zondagochtend een rekenliniaal ter hand neemt en op een idee komt dat kan worden beschreven in Wikipedia.

Ik heb inmiddels het lemma **Logaritmetafel** van Wikipedia flink uitgebreid en een nieuw lemma **Ezechiël de Decker** toegevoegd.

Dat staat voor iedereen ter beoordeling en ter aanvulling klaar.

Rekenliniaal

VERDWENEN

Rob Biersma bespreekt (bijna) verdwenen voorwerpen.

Rekenen leerde je vroeger op de lagere school. De tafels van vermenigvuldiging werden er klassikaal ingestampd. Braaf kweelden de kinderkeeltjes: ...vier maal zeven is achtentwintig, vijf maal zeven is vijfendertig, zes maal zeven is... Flarden galmden door de openstaande ramen naar buiten, waar voorbijgangers ze ontroerd opvingen. In de zesde klas beheerste je de grote vermenigvuldiging en de staartdeling. Eindeloos werden die geoefend. Een enkele ambitieuze onderwijzer stampte er ook de kwadraten tot 25 in en leerde de slimme kinderen worteltrekken. Dan had je dat maar vast gehad. Zo stapte je vol vertrouwen de grote wereld in, je wist eigenlijk alles al. Maar dat viel tegen. Op de middelbare school leek de wiskunde in niets op rekenen: algebra, stereometrie, analytische meetkunde. Het waren hoofdpijnvakken waar de alfa's op afknaptten. Gelukkig hoefden in de hogere klassen alleen de bollebozen erin verder. Die moesten om te rekenen een logaritmetafel en een rekenliniaal aanschaffen. De logaritmetafel was geen pretje met zijn mantissen en interpolatietabelletjes. De cijferties dwarrelden voor je ogen en soms vroeg je je

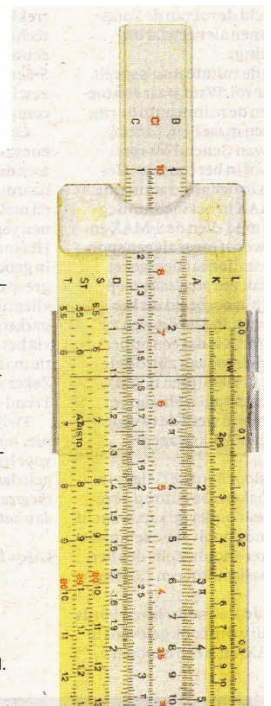
af of je niet beter de vertrouwde lagerschoolvermenigvuldiging kon uitvoeren.

Maar de rekenliniaal was een feest. In een handomdraai had je een zware vermenigvuldiging en een deling uitgevoerd. Goed, niet nauwkeuriger dan drie cijfers, maar dat was in de praktijk zelden nodig. Trots keek de moeder naar haar kleine ingenieur die zijn huiswerk-sommen met de rekenliniaal van opa maakte.

Rekenlinialen had je in allerlei uitvoeringen. Kleintjes voor in de borstzak, grotere voor het zware werk, voor de zeevaart, voor financiële berekeningen, voor goniometrie en allerlei speciale toepassingen.

En zo ging de bolleboos verder naar universiteit of de technische hogeschool. En daar vond in de jaren zeventig de grote omwenteling plaats. Er verschenen elektronische rekenmachines.

Aanvankelijk grote tafelformen op het lichtnet, later de zakrekenmachines. De eerste betaalbare modellen waren van Hewlett Packard en werkten in RPN, Reversed Polish Notation, een wiskundige notatie die superieur was aan het gewone rekenen. Maar je had het gevoel opnieuw rekenen te moeten leren. Later werd de markt overspoeld met goedkope zakjapanners, de rekenliniaal wegvagend. Vermenigvuldigen doen scholieren nu op hun mobieltje, tot acht cijfers achter de komma.



Artikel uit NRC Weekend van zaterdag 9 april & zondag 10 april 2011. Met toestemming van de auteur.